

ARTEA

Nikolas Lekuonaren erakusketa osoa Artiumen

Gazte abangoardistaren indarra

Gasteizko Artium Museoa Nikolas Lekuonari buruzko erakusketa antolatzen du. Aspaldian ez zen horrelakorik egin eta 80ko hamarkadaren bukaeran, Adeline Moya berreskuratzeko abalegina egin ondoren antolatutako sirenak ikusleko aukera

izan ez gemenontzat, la mitika bihurtu zitzaizun artistaren lanak ezagutzeko eskertzeko da. Bihar arte egongo da tabalk Madrileko Reina Sofia Zentroarekin batera antolatutako ekimenaren emaitza. Arduradunek argazkiak, argazkimuntak,

marrazkiak, artistaren koaderno bat eta zenbait objektu pertsonal aukeratu dituzte erakusketa txikiun eta ederra jartzeko. Gainera, Artium Museokoak ahalegin berezia egin dute artelanak eta beste objektuak ahalik eta ondoan atontzeko.

Imanol MANTEROLA

Artiumen zereginen artean Euskal Herriko artietak ezagutaraztea dagosla behin eta berriaz entzun dugu, eta pixkanaka biziak dauden artistei buruzko erakusketa txiki baina interesgarriak antolatzen ari direla iruditzen zait, adibidez duela hilabete batzuk Jon Mikel Etxuri eskaini zitzaizena edo orain Peio Erazuren azken lanari buruz egindakoa. Baina hilik dauden euskal artisten lana berraztertze eta ezagutarazteko borondatea ere badutela dirudi, astertzen ari garenean erakusketa kasu.

Museoak dituen artelanak testuinguru sartu eta erakusketak antolatzea (neurri txikiagonean Amestoloren lan batuekin egin zuten modura) egokia da, eta behar-beharrezkoa gehiegi ezagutzen ez diren artistak ezagutarazteko ahalegina egitea. Izan ere, oraingo honetan Lekuonaren lanak Gasteiztik Madrilera bidaiatzeko dute eta Reina Sofian ikusi ahal izango dira, horrek dokarren tabakitzeko aukeraz baliatzen.

Nikolas Lekuona gasteiztik hil zen. Oditian (Gipuzkoa) 1913an jaio zen eta

1937an Prunizen, Gerra Zibileko frontean, hil zuten 24 urte besterik ez zituela. Kamilaro lana eginen ari zen Francoren otean aldean. Ordutik, gutxiak gorde zituen artista susmatzen ote zena. Ustezko moduko salbuespena familiarena izan da, mailasunak gorde baitu Nikolasen egindako lana gaur egunera arte. Beste salbuespen alpagarria Jorge Oteiza bere lagunarena da: urte luzeetan gutxiak Lekuona behin eta berriaz aipatu du.

Baina etorri zen artistaren lana berreskuratzeko garaia eta, 80ko hamarkadan Adeline Moya artearen historialariak doktorego tesirako ikerketagailu bihurtu zenean, gaur arte gogor ekin dio artistaren errehabilitazioari.

Erakusketan ondo igarzen da urtetako ikerketaren lana. Pintura, argazkiak eta argazkimuntak lanekin batera, ipoi ikusi gabeko eta interes bereziko artistaren koaderno eta beste lan esperimentaltak ikusi ditzakegu. Artista oso baten lana ikusten dugu eta abangoardisten indarra da, nahiz eta 5 urteko produktio besterik ez izan. Lekuonak ez zuen astirik izan koaderno horretan eta beste lan

batuetan ikusten diren arnasoak betetzeko. Artelan askotan, batez ere argazkietan eta fotomuntatuetan ikusten diren bideak jorratzeko denborarik ez zuen izan, heriotza tragikoak mouta zuen askatasun handia mugitzeko gogoa zuen gastearen ibilbidea, eta agian Euskal Herriko abangoardia izan zitekeena, Oteiza eta Balenzia bere lagunekin. Azken bi hauekin antolatutako Lekuonak 1934an, Errepublikari gaitan, Donostian ikusi zen erakusketarik ikaragarriena da.

Urte batzuk lehenago Madrilen egututako surrealismoaren inguruan zehilen pinturak erakarri zuen Lekuona eta berak ere espazio zabala eta misteriozkoak ziren baitaurreak piztatuak ekin zituen. Harriagria da olio pinturaren baita material ezberdinen erabilpena, adibidez hondarra edo lurvarrena, gerra ondorengo urtetako informalismoan nagusia izango zena. Aurregiak, erretratuak eta morderroak, bere koadroen beste olibo gaia izan ziren. Identitatea edo pertsonalitatearen gaineko hausnarketa surrealismarekin elkarrekin diru koadro askok.

Argazkimuntak behar zuen askatasuna

bilatu zuen. Aldizkarietatik moututako irudi-erakusketak esanahi bitxiak eta agian esanahi aldaketak egiteko aukera merkea ematen zioten eta hortxe daukagu bere ekarpenik handiena Euskal Herriko arteari. Garaiko egurren lekuko dira, esperimentazioa erakusten duten lanak, bai artearen formetan, bai esanahietan. Dada, errusiar abangoardiek eta Surrealismoak ireki zuen bideari jarraituz.

Argazkimuntak ere antzeko arnasoak sumatzen ditugu: frogak egiteko gogoa eta kameraren leibitotik zehar begiratzeko gaitasun ingurria. Esperimentazio formalaren errusiar abangoardietatik datorke eta esanahiaren gaineko ikerketa Franzisko Burrolandietatik eta joera artistiko zaharretan hain lotuta ez zuten beste argazkilariekin.

Azkenik, marrazkiak eta objektu pertsonalen artean, artistaren koadernoak ikusi ahal izatea gomendatu da. Hortxe dago hurrengo urteetan egin zitzakeen lanen oinarria, ikerketa artistikoaren bidean ahalpuntuak. Horregatik, Lekuona izan zitekeen artistaren potentziala garbi ikusi dezakegu erakusketa horretan.

"Fueron sueños", 1934an, eta "Elroyen historia" gaitan 1935ean.